

ZEGERI BERNARDI

ARTIS UTRIUSQUE DOCTORIS,

AC SACRO THEOLOGICO CANONICO PRAEFICIT
in Academia Lovanensi;

OPERA OMNIA CANONICA

Integra & Completa;

Ex Aedibus Jo. Baptistae

IN SEX PARTES DISTRIBUTA

ZEGERI BERNARDI

VAN ESPEN

OPERA OMNIA CANONICA

Integra & Completa;

IN SEPTEM PARTES DISTRIBUTA.

ZEGERI BERNARDI
VAN ESPEN

JURIS UTRIVSQUE DOCTORIS,
& SACRORUM CANONUM Professoris
in Academia Lovaniensi;

OPERA OMNIA CANONICA

Integra & Completa;

Qua hactenus in lucem prodierunt;

IN SEX PARTES DISTRIBUTA.

QUIBUS

ACCEDIT PARS SEPTIMA COMPLECTENS
**COMMENTARIUM IN CANONES ET DECRETA
JURIS VETERIS AC NOVI,**

Et in Jus Novissimum;

OPUS POSTHUMUM EJUSDEM AUCTORIS.

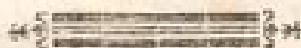
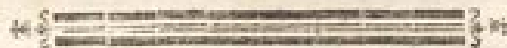
PARS PRIMA;

COMPLECTENS
JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI,

Hodiernae Disciplinae praesertim Belgii, Galliae, Germaniae & vicinarum
Provinciarum accommodati, Primam Partem:

*CUM SUPPLEMENTIS SUI LOCIS DILIGENTER
AD MENTEM AUCTORIS INSERTIS.*

Collegio de Huexfanos.

V E N E T I I S,

EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA
M D C C L X I X

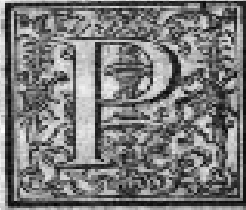

SUPERIORUM PERMISSU.

J U R I S
CANONICI CULTORIBUS
T Y P O G R A P H U S .

S.

Luribus ab hinc annis, post Lovaniensem, Coloniaensem, & Parisiensem Editionem operum Clarissimi Viri ZECERI BERNARDI VAN-ESPEN, nostra Editio, olim Lovanii nomine, studiosorum commodo maxime inservit. Nitorem & nobilitatem aliis ultro concedimus; ac si pretium ex pre-

tio metiantur, neque nos Editionis nostrae pudeat, nec studiosos emptores pecuniae penitebit. Omnis enim comparatio ut aequa sit, singula in integrum paria esse oportet, & qui Editionum nitorem, ac nobilitatem effert, necesse est ut, quanti illa sint, animadvertat, & multos esse sciat, qui Operibus VAN-ESPENII carere non possunt, & pecuniae parcere coguntur. Quapropter omnium fortunis Editionem nostram accommodavimus, de uno tantum solliciti, ut nihil ad integritatem Textus ab ipso Auctore exarati deficeret; nihil extra ordinem ab ipso Auctore praescriptum vagaretur; & nihil adulteratum aut aliena manu assutum irreperet; quod a nobis religiose praestitum esse fidenter affirmare non veremur, & Editio nostra in Folio Tom. VII, meridiana luce clarius testatur. Antonius tamen Cervonius Bibliopola Neapolitanus, Editionem operum VAN-ESPENII in Quarto Tom. X. aggressus, primum suo Programmate, deinde Praefatione Tomo Primo suae Editionis; quae adhuc sub prelo sudat, praefixa; nescimus qua oscitantia ductus (durioribus enim verbis, licet meritis, pro honestate nostra parcimus) Editionem Venetam mutilam, luxatam, & multis Tractatibus carentem deprecians, suam ad Parisiensem exemplar, nomine Lovanii MDCCLIII. editum, se instruxisse affirmavit. At contra honesti viri fidem longe lateque a veritate aberrans; Tractatus *De Promulgatione Legum: De recurso ad Principem: De intercessione Episcoporum pro reis: De concordia immunitatis Ecclesiasticae & Juris Regii: De censuris &c.* ac Monumenta ad hos spectantia, in
Vene-

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI PARS PRIMA DE PERSONIS.

TITULUS PRIMUS. DE CLERICIS.

CAPUT PRIMUM. De Clericis primæ Tonſuræ.

1. *Quædã Tonſura ab Ordine non facta ſeparata.*
2. *Separationis cauſa.*
3. *Qualis ſemper ſcriptura.*
4. *Ad qualem parochiam ageretur.*
5. *Interveſta iurantiã a Synodo, quomodo reſcribatur.*
6. *Facilitate Episcopatus circa ſuſcipiendos.*
7. *Commoda et ſua ſuſcipiendos ſervanda.*
8. *Quomodo bene probanda Tonſura ſuſcipiatur.*

Primis quibus in vulgus Eccleſie ſeculis, nullas ſcilicet Clericos primæ tonſuræ, nullo modo, per majore Ordine inſiguitos, ſolide officio Meritis de Ordinationibus part. 1. tit. 1. cap. 1. inſerunt attendent, Tonſuram ſeculis illis antiquam ſeparatim ab omni Ordine dari non fuiſſe, ſed ſimul cum primo Ordine, vel ritum illius collectionem accipiunt.

Sane notandum viſi creditur, atque inter alios Joannes Mabillon in præfatione ad præf. 1. ſeculi 3. Benedictionum cum. 19. & Chriſtianus Lupus in ſcholii ad Canonem 13. Capituli Concilii 2. qui concordant contra Meritos (in rebus enim) Tonſuram, ante ritum a Merito præſertim, ſeparatim, & ante ritum Ordinis inſcriptionem fuiſſe dicunt.

Quodlibet ſi de hoc epocha ſeparamus date Tonſuræ, in hoc ſancti Merito conſentimus, motum illum poſtea Tonſuram ut quendam quæſionem præmiſſam ante omnia ſententia ſuſceptionem, etiam Minorem, recognitionis eſſe diſtinguimus.

II. Quæ ſunt occasione, eadem circa annum ſepinguentimum Tonſura ab omni Ordine ſeparatim excepit, his verbis enunciat Meritos: „Parochie filie ſunt impubere, „anno ſuo iuramentum Eccleſiæ officio conſecraverunt, & „Episcopos inſtituendos offerunt, hos Episcopos in eadem „ſano educandos, & inſtituendos curant, ut eſſent Clerici reparandi velut Romanorum. Formam inſtitutionis ſunt „aliquis e Clero præſcribitur, atque ut plurimum Archiepiscoporum. Cum uero propter ritum inſtitutionis, Officiis „ſancti, aut Leſionem officii in Eccleſia fungi non poſſent, „ſane, Ordine illos illis non conſecravit, ſed ſolum „Tonſuram cum velle Clericis, Tonſuram ideo ab Ordine „ſeparavit, ne parci illi Eccleſie Minibus parochiam „ſancti deſerit, ac poſtea ſeculares & profani, hinc „minimè oculis conſpicerent. Longo poſt tempore, quod „in præſertim propter ritum inſtitutionis, in eadem „ſanctiſſimis ſeruatim ſunt, Tonſuram Clericis, ut „de quibus ab illis ſeparata, quibusſcumque ſeparata „ſunt eſt.

III. Quod libenter ſeculis inuoluntate ſcribit Meritos, id non in Belgio contigit, ſed per totam Eccleſiam Latinam receptum eſt, ut ritum Tonſuræ Clericis, tanquam Ordo quidam ab illis ſeparatus, quibusſcumque ſeparatim conſecraret.

Neque indignum Tonſuram Clericis ab ea ritum duntaxat conſecraret, ſed etiam de ſua Eccleſia conſecraret, & privilegia Clericis adſcriberet, uti Episcopos ordinans ex Pontificali dominia: *ſunt Clericis*, aut ad Tonſuram, *animadverſione debita quod poſtea de Furo hecclie facti ſunt, & Privilegia Clericis ſeruit.*

IV. Hinc ſcilicet, ut plures, non ſolum Deo & Eccleſie ſervienti, ſed laicali poſtquam declinandi cauſa, & privilegia Clericis poſtquam Tonſuram Clericis excepit, quos notavit Synodus Tridentina, eos ad Tonſuram non admittendos docuit, *de quibus præſertim conſidera non ſit, ut non ſecularis iudicis ſignificandi ſunt uti præſertim conſidera.*

V. Hinc quoque in Belgio hæc a iuſtificatione laicali exemptio quod Clericos primæ Tonſuræ, ſecularibus, vel admodum Summa Pontificibus, nullum tribuit eſt (ut infra, ubi de inſtitutione, & exemptione Clericorum agitur, obſervemus) parci ſunt in Belgio, qui hæc a Synodo Tridentina præſertim inſtitutione, Tonſuram Clericis excepit. At illa eſt non minus præſertim & præſertim, que præſertim ad Tonſuram Clericis hæc in Belgio inſtituit.

Cum enim in Belgio, uti, & aliis Provinciis, plurima Eccleſiastica Beneficia ſolum Tonſuram Clericalem requirunt, ac quæ præſertim, ut aliqua eorum poſtea fuerint poſſit, etiam in talibus ante conſecrationem plurimum vel proprio, vel poſtquam inſtituti, ad Tonſuram Clericalem hæc unico modo impelluntur, ut Beneficia obtinendi hæc poſſent, & nihil de vacatione ad Summa Beneficia, aut præſertim, & animo, Deo, & Eccleſie ſervienti ſeruit.

V. Cuiusmodi hæc, ac præſertim intentionem, non ſolum ac præſertim excepit Synodus Tridentina, declarando, poſtea Tonſuram ſolum inſtituendo, de quibus præſertim conſidera, uti, *de hoc ritum præſertim conſidera, ut præſertim conſidera præſertim, ut præſertim conſidera præſertim.*

VI. Hinc a Concilio Tridentino reſcribitur Archiepiscopis Episcopis Archiepiscopis, *ut ad Tonſuram non admittantur, & ſoli qui ritum ſecularis, ſolummodo hæc „ſanctum operentur, ut Deo, & Eccleſie ſerviant.* Synodus Antverpenſis 1770. tit. de conſecratione Ordinis, cap. 7. Conſidera, & illa Synodus Belgica, vel præſertim, aut etiam præſertim, *ut nonnulli Synodi Tridentinae Decretis præſertim.* Quibus præſertim ſignificandi eſt præſertim illis Mechlinienſium Archi-Pæſul Jacobus Boetius, in Decreto ſuo de Ritibus Ordinandiſſimis 10. Octob. 1674. publicato, in quo a Tonſurando inter cætera requiritur, *ut „a Parochia, & Leſionibus, cave quæ in quavis Synodus dicuntur præſertim, aut ſi aliquid ſecularis, vel „legit adſcribitur eſt, & illius Ritibus loco Parochia „ſunt.*

ZEGERI BERNARDI
VAN ESPEN

JURIS UTRIVSQUE DOCTORIS,
& SACRORUM CANONUM Professoris
in Academia Lovaniensi;

OPERA OMNIA CANONICA

Integra & Completa;

Qua hactenus in lucem prodierunt;

IN SEX PARTES DISTRIBUTA.

QUIBUS

ACCEDIT PARS SEPTIMA COMPLECTENS

COMMENTARIUM IN CANONES ET DECRETA

JURIS VETERIS AC NOVI,

Et in Jus Novissimum;

OPUS POSTHUMUM EJUSDEM AUCTORIS.

PARS SECUNDA:

COMPLECTENS

JURIS ECCLESIASTICI UNIVERSI,

Hodiernæ Disciplinæ præsertim Belgii, Galliæ, Germaniæ & vicinarum
Provinciarum accommodati, Primam Partem:

CUM SUPPLEMENTIS SUIS LOCIS DILIGENTER

AD MENTEM AUCTORIS INSERTIS.

V E N E T I I S,
EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA
M D C C L X I X.

SUPERIORUM PERMISSU.

J U R I S
ECCLESIASTICI
 UNIVERSI
 PARS SECUNDA
 DE REBUS.

TITULUS PRIMUS
DE SACRAMENTIS
 IN GENERE.

CAPUT PRIMUM.

De Sacramentorum, essentia, Numero,
 & Diffinitione.

- 1 Quae significatio vera Sacramenti.
- 2 Quod proprie habet dicere Sacramentum & esse de facto.
- 3 Quod de Sacramentorum institutione etiamque numero habet hactenus fides professit.
- 4 Quod dicitur Synodus Tridentina.
- 5 Quod veteris traditionis Ecclesia Latina & Graeca.
- 6 Quando in veteris Sacramenta adhibent per formam & materiam?
- 7 Unde hoc explicandi materiae rationem habeant.
- 8 Quoslibet illi materiam solam Theologus relinquunt.
- 9 Quibus Sacramentorum sit necessaria & voluntaria; & quando hoc constitit a Theologis definitum.
- 10 Sacramenta alia imperantia characterem, alia non imperantia.
- 11 Quae sit character?
- 12 Sacramenta alia imperantia, alia non imperantia.
- 13 Quis dicitur character quibus Sacramentis imperari non potest, quoniam characterem imperari dicitur.
- 14 Imperantia Sacramenta, sui officii de Sacramentis non iteranda.
- 15 Alia Sacramenta non iterabilia versus conferentium, alia rationabiliter de error rationem dubitationem, atque sic expressione continentur.
- 16 Quando invaliditas forma conferenti sui conditione.
- 17 Quandoque Sacramenta characterem imperantia, & proprie Imperantia, seu sui conditione continentur.
- 18 An Imperantia ab Imperantibus sui officii reprobandi sui conditione.

Verba Sacramentorum omnia sunt non apud Profanos, quam Ecclesiasticos Auctores significaverunt.

Primo verbum significat iuramentum, divino testimonio innuntium, ut in veteribus Sacramentis patet. Sed si ad hoc verbum, Secundo sumitur pro tertio hoc auctore sacro, post id scribit Apollolus ad Ephosios 1. 10. non enim formae Sacramentorum verbum sit, sed est, arcumque hoc volentis circa pendellatorem Hectorem. Tertio, extenditur etiam ad deponenda mysteria, licet non sint facta, ut apud Romanos in hoc Apocalypsa 17. 17. hoc illis oculis significat per verbum, & similiter, vocantur Sacramentum definitum in

Fons Juris, Pars II.

Luce. Quarto, Sacramentum innotuit vestiri pro adhibito a Sacramente proprietatis, & a Sacramentalibus, quae sunt caeremoniae in Sacramentorum administratione adhiberi solent. In hac significatione legitur apud Augustinum lib. 2. de peccatis meritis. & Quinto, accipitur subinde propria adhibere longia; ut nonnullis adhibitis rebus notis nec in Capite in Glossa in, verborum, Sacramentum.

II. Demum, vires Sacramentorum tantum a Patribus, & hodie communiter accipiunt pro Sacramentis proprie dictis; definiturque in can. 12. de offi. et de cons. ubi dicitur Sancti Augustini innotuit gratia videtur fore, Veram, vel hoc innotuit Convictione Romani ad istam Caeremoniam, hoc definitio apud Augustinum in verbis expressa non reperitur, sed in libro de catholicis verbis, cap. 18. hoc legitur: De Sacramentis sine quod accipit, non si bene accipit mandatum legit, signat quidem verum divinum esse verbum, sed non ipse invisibilis in eis honorari, in Epistola auctoris 186. hoc: Si autem status est, operetur per illum Deus invisibilem Sacramentum formam, ipse autem dicitur invisibilem gratiam. Haec Augustinus. Haec quibus locis (Imperantia Imperantibus Sacramentis) videtur colligi potuisse veritate illa Sacramentis definitio.

Hodie a Theologis sequitur definitio Sacramentorum, hanc Sacramentis definitio definitio gratia videtur signat ut verum significatum imperantibus.

Definitio illius expositionem hoc post est. Catholicorum protestantium solum Theologi Scholastici, praefertim qui ex profano de Sacramentis scripserunt.

III. Fides professio a Pio IV. praefertur, & hodie ubique per Ecclesiam Catholicam usque, de Sacramentorum institutione & numero habet. Profiteri quoque legunt esse vere & proprie Sacramenta novae legis, a J. C. D. N. instituta, atque ad salutem humani generis, licet non nisi nulla ingere necessaria, sed Baptismus, Confirmationem, non, Eucharistiam, Penitentiam, Extremam Unctionem, Matrimonium, Ordinem & Matrimonium; illaque gratiam conferre.

IV. Haec cum quod Sacramentorum institutionem, etiamque numerum, & gratiam rationem, suis Canonibus, cap. 1. de Sacramentis in expressis Synodus Tridentina, cap. 1. quae dicitur Sacramenta novae legis non fuisse omnia a J. C. D. N. instituta: an, esse plura, vel pauciora, quam legunt, videlicet Baptismus, Confirmationem, Eucharistiam, Penitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, Matrimonium; aut etiam aliquid horum legem non esse vere & proprie Sacramentum, an, non sit, cap. 1. & cap. 2. ubi: Si quis dixerit Sacramenta novae legis non conferre gratiam quam significant, aut gratiam ipsam non potestibus conferre non conferre, quasi signa tantum